

Stanko Weissgerber

INICIJACIJA

Inicijacija je vrlo akutan i sasvim praktičan obiteljski problem. Ove godine iznijeli smo ga pred studente Obiteljskog instituta u obliku vježbe, neposredno ovisne o predavanjima genetičke i pedagoške psihologije.

Pojam inicijacije

Razbistrimo prvo pojam *inicijacije*, jer se on danas u običnu govoru ne upotrebljava. Korijen mu je latinska riječ *initium* = početak, uvođenje, uvod. Kod svih primitivnih naroda nalazimo običaj da sinove i kćeri u vrijeme spolnog dozrijevanja odijeljeno odvođe u šume i da momke muževi, a djevojke žene nekoliko tjedana ili mjeseci poučavaju i odgajaju u strogosti i žrtvi, govoreći im o tajnama spolnog života, o ljubavi i braku, zatim o vladanju u klanu i plemenu, pa o božanstvu i moralnom vladanju. To obično svršava činima kojima su mladi morali pokazati junaštvo i odricanje te time ući među odrasle. To je bila inicijacija kod ljudi kamenog doba. Čin, dakle, na kojem bi im morali pozavidjeti ljudi atomskog doba, koji uopće nemaju vremena da svoju mladež pripremaju za brak. Izraz »inicijacija« uzimaju kasnije i Rimljani za uvod u tajne kultove koji su cvjetali u kasnom carstvu. Stoga inicijacijom možemo nazvati u p u t u kojoj roditelji i okolina uvode djecu i mladež u tajne spolnosti, rađanja, ljubavi, braka, majčinstva, očinstva i o d g a j a j u ih da te stvarnosti života shvate plemenito i preuzmu u svoj život. To je stvarno *odgoj za brak*.

Danas upotrebljavaju izraz *seksualni odgoj* (Košiček: *Seksualni odgoj*, 1963; Miroslav Škoržepa u *Prvi koraci u braku*; Petar Mandić: *Seksualno vaspitanje omladine*; pisci novinskih članaka) ili *odgoj za humane odnose među spolovima*.

Tko prouči Kruijfa: »Seksualnost u Bibliji«, vidjet će kako su Izraelci shvaćali spolnost; tko pogleda Huizingu: »Jesen srednjega vijeka«, naći će uz druge stvari kako je na tu stvarnost života gledao čovjek srednjeg vijeka; tko zaviri u Morusa (Lewinsohna): »Povijest seksualnosti« (svijeta) dobit će uvid kako se u svijetu općenito na nju gledalo tokom povijesti... Generacija prije nas bila je zaražena puritanizmom i pomalo nekim maniheizmom, kao i mnoge generacije povijesti. Imala je, dakako, i pravoga morala i stida, no i krivog. Svakako, roditelji nisu bili hrabri ili nisu marili za tim da informiraju i odgajaju svoju djecu o tajnama života i braka. Šutjeli su i izmišljali priče o rodi, o kupusu itd. To se mora globalno reći. Prije 2. svjetskog rata pojavila se kod nas samo jedna knjižica, Hartman: »Kako sam došao na svijet« (prijevod), 1940.

Zatim je poslije rata došla reakcija, *novi stav* u ljudima *svijeta i u Crkvi*. U svijetu je to postao stav slobode prema svim tajnama, stav oslobođenja od svih veza (tabua) do tzv. *seksualne revolucije*, sa svima poznatom provalom seksualizacije na sva područja.

U Crkvi nastaje promjena: nov stav prema koedukaciji, prema inicijaciji ili, kako Koncil veli u deklaraciji o kršćanskom odgoju br. 1: prema »seksualnom odgoju«. Koncil traži »pozitivan, pametan seksualni odgoj prema dobi razvoja«. On izriče velike pozitivne riječi o braku i o odgoju za brak (GS, 47—52).

Novo je, dakle, vrijeme, nov mentalitet ljudi, nov stav Crkve, inicijacija, ili, kako Koncil veli, seksualni odgoj postaje veoma aktualan. Mi smo ga dužni prema volji Crkve ostvarivati, uvesti!

Smisao, cilj inicijacije

Dolazimo ipak u iskušenje da pomislimo da možda inicijacija djece i mladeži danas nije moda. Da nas na inicijaciju ne navode samo vanjski razlozi? Da to nije samo reakcija na puritanizam, dakle razdoblje u kojem svi hoće uništiti tabue jedino zato što su dosad bili zabranjeni i čuvani? Hoće li proći to vrijeme? Postoje li unutrašnji razlozi, unutrašnje koristi inicijacije?... Postoje, i to je glavni razlog zašto se Crkva na nju opredjelila.

Mimoilazim pobijanje proturazloga inicijacije, koji se uglavnom sastoje u tome da je djecu bolje držati što dulje u bezazlenu svijetu neznanja, da nisu sretnija od toga znanja, da gube poštovanje prema roditeljima, da nemaju zanimanja za ta pitanja. Prigovori se ruše pravim poznavanjem stvari.

Djeca se zanimaju za tajnu svoga postanka, vrlo brzo, čim progovore, čim vide da dolaze braco ili seka, čim vide maminu trudnoću itd. Koji su ti pozitivni razlozi za inicijaciju?

»Istina će vas osloboditi«, rekao je Krist. Istinu o svom postanku dijete će upoznati bilo od koga, bilo kada. A bolje je da to dozna od

majke ili od oca kao najpovjerljivijih osoba koje su mu dale taj život. Bolje je da mu upravo tu tajnu oni reknu na plemenit način, kao svoju tajnu, nego ulica na prost način ili medicina na hladan znanstveni način.

Nadalje, a to je najvažnije, iskustvo pokazuje da to djecu veoma topla i intimno povezuje uz roditelje, da se po pravoj inicijaciji osjećaju bliži njima. Ta bili su dio majke, ona ih je nosila u tijelu, ljubavlju su satkani, ljubavlju donešeni, ljubavlju primljeni i odgajani.

Inicijacijom roditelja postaju djeca, a kasnije i mladi u velikoj mjeri imuni za deformirani prikaz o postanku čovjeka, tijela, spolnosti, braka, žene itd., što bi sve mogli čuti i sigurno će čuti od kolega, na ulici i čitati u časopisima pornografskog stila.

To je postavljanje temelja kršćanskom odgoju za stav djeteta prema tijelu, spolnosti, ljubavi, braku, za kasniji pubertet, za kasniji život i za budući brak ako u nj uđe, a ako pak postane svećenik, za normalni odnos prema svim tim stvarnostima.

Zato će nam trebati inicijacija i kad prođe ovaj val reakcije na puritanizam i ta tobožnja moda inicijacije, ako ona uopće postoji. Inicijacija ili odgoj za brak primitivnih naroda — dokaz je za to.

Kakva treba da bude inicijacija?

Eto, tim pitanjem bavit ćemo se do kraja ovoga prikaza. *Glavna načela* lako je postaviti, i tokom ovog prikaza postaviti ćemo ih, no točnije upute istražujemo. Kušali smo ih tokom godine istraživati zajedno sa studentima, i tokom niza godina ih želimo istraživati u našem obiteljskom institutu. To je težak i delikatan posao. Radi se, naime, o tome da nađemo inicijaciju prilagođenu:

— dobrom poznavanju genetičke psihologije djeteta, dječaka, mladića; to je temeljno;

— kršćanskoj stvarnosti tog krštenog djeteta, koje mora jednom kršćanski misliti o spolnosti i u brak ući kršćanski;

— suvremenom mentalitetu ljudi ukoliko predstavlja varijaciju kulturnog razvoja, pa ga uvažuje i koncil . . .

— napokon, i prema našem hrvatskom mentalitetu, jer mi nismo ni Anglosasi, ni Nijemci ni Švedi, pa ne možemo preuzimati njihove recepte ni njihov stil inicijacije, nego ćemo u tom pothvatu imati svoju varijantu.

Jasno, vrlo je delikatan posao uvažiti sve te faktore. To mora biti eksperimentalan posao!

I. Inicijacija u djetinjstvu

Iznijet ću sada, prvo, nešto o inicijaciji u djetinjstvu.

Ona je, kao i odgoj uopće, najodsudnija i najvažnija, jer se kroz prvih nekoliko godina života čovjek najodsudnije usmjeruje i za cijeli život najviše definira.

Prikazat ću najprije neke sisteme inicijacije koji dopiru do nas, a na kraju onaj koji izgleda najprikladniji. Idealan, rekoh, tražimo, ali približno najbolji preporučujemo.

Pierre Dufoyer: »Kako ću djecu i mladež uputiti u pitanje o postanku života«, Zagreb, 1958. (ciklostil). Pisac niza odgojnih djela, poznat, preveden na mnoge jezike. Kad pogledamo njegove savjete za inicijaciju, možemo reći ovo:

— sugestije za inicijaciju dolaze nešto prekasno;

— govori nešto plašljivo, malo nespretno, romantično, ali inicijaciju daje lijepo;

— daje toj inicijaciji dušu, tj. pokazuje ljubav roditelja, a ne samo činjenice čovjekova postanka . . .

— daje religiozno tumačenje inicijacije.

Ukratko, priručnik, koji, uz malu adaptaciju, vrlo dobro pomaže roditeljima u inicijaciji.

Slikovnica (prijevod američkog izdanja) »Kako djeca dolaze na svijet«, Školska knjiga, Zagreb:

— donosi sa slikama i tekstom inicijaciju pomoću usporedaba sa životom bilja i životinja uz diskretne slike;

— uspjeli su unijeti dušu, tj. roditeljsku ljubav i radost;

— nema, dakako, religioznog osmišljenja, jer je to državno izdanje.

Slikovnicom se možemo posve lijepo služiti, dodavši joj kršćansko osmišljenje.

Was Kinder wissen sollen, dijafilm od 75 slika za djecu od 5 do 8 godina. Taj njemački moderni prijedlog inicijacije prikazali smo studentima Instituta, među kojima je bilo i bračnih parova. Prikazali smo ga u Zagrebu i u Slav. Brodu. Zajednički sud je (kao što je bio i moj sud prije prikazivanja):

— pretrpan velikim brojem informacija koje našu djecu te dobi ne zanimaju (njemačka pedantnost);

— bez duše, tj. nema spomena o roditeljskoj ljubavi, onog smisla zbog kojeg se radaju djeca;

— nema, dakako, vjerskog osmišljenja.

Francuski dijafilm, koji ćete gledati u četvrtak navečer ima sve pozitivne osobine.

Istina o porijeklu života. To je svježije talijansko djelo, štampano u Rimu 1970. Sastavila ga je skupina od stotinjak mladih obitelji fokolarina iz Italije, a napisala Mariele Quartana i iznijela svoja iskustva o inicijaciji djece. To su suvremeni ljudi, kršćani, mladi ljudi. Ostali su trijezni u svojim postupcima, ne teoretiziraju, nego iznose praksu, život. Djelce je započela prevoditi gđica Josipa Dimjaković iz Samobora, no bila je neodlučna u sudu da li vrijedi, može li se s tim izaći pred ljude.

Ja sam pročitao prijevod i vidio da je stvar vrlo trijezna, vrlo usklađena, da ima elemente koji se upravo traže za suvremenu katoličku inicijaciju i ohrabrio sam je. Tražila je da napišem uvod u ime Obiteljskog instituta. Budući da Institut nema novaca, rekao sam joj da izda kako zna, na svoj trošak, što je i namjeravala. Desilo se da me zamolila taj uvod upravo dan pred moj put u Rim. Jasno, nisam mogao udovoljiti njezinoj molbi. Knjižica je, međutim, izišla iz tiska na ime župnika iz Samobora, ali bez uvoda. Svejedno, knjiga je tu. Veoma je preporučujem kao najbolji i najcjelovitiji oblik inicijacije u suvremenom ruhu, koliko ga dosad imamo.

Evo glavnih misli iznesenih u knjižici i ujedno glavnih stavova inicijacije koje zastupamo:

— Djeca imaju p r a v o da doznaju kako su rođena iz naše ljubavi i da se oslobode neznanja, odnosno nekih lažnih obavijesti.

— Radi se o odgoju i n t e g r a l n o g čovjeka, kojemu je inicijacija samo jedan faktor. Seksualnost je vrlo kompleksan fenomen, koji zahvaća psihološki, osjećajni, intelektualni i, dakako, tjelesni dio čovjeka. Zato inicijacija ili seksualni odgoj mora biti ugrađen u opći odgoj.

— Važnije od razgovora s djecom jeste k l i m a d o m a, ozračje koje stvaraju roditelji svojim osobama i toplim odnosima suprug-supruga. To je Kolumbovo jaje sretnog seksualnog odgoja: onda je lako govoriti djeci i odgajati u tom smjeru.

— Zadatak je roditelja da privuku dijete iskrenim i prikladnim odgovorima tako da druge i ne pita, nego da se u stvarima tajne života obraća samo njima.

— Zato je važno stvoriti u domu atmosferu o t v o r e n o s t i, tako da dijete može bez kompleksa, bez straha pitati bilo što iz tog područja. Teško je, naime, kad se pitanja nagomilaju u djetinjoj duši, u mladom čovjeku, a stidi se nekome ih povjeriti!

— U inicijaciji govorimo od malena uvijek samo i s t i n u. Mnoge majke kaju se što su djeci lagale, govoreći zbog stida ili o rodi ili o radanju kao o operaciji itd. Istina rađa povjerenje, ona stvara ljubav.

— Iako dijete prve stvari inicijacije pita majku, važna je i o č e v a p r i s u t n o s t, kad se o tome govori. Dječak se poistovjećuje s ocem, djevojčica se veže uz oca, a tek otac i majka stvaraju onu poželjnu »klimu«.

— Svaka dob i svaka o k o l n o s t jednako su prikladne za početak razgovora. Sve neka teče spontano! To je odgovor na teško pitanje: kada i kako početi razgovore? Nije moguće određenog dana sjesti za stol i reći djetetu: »Sad ću ti reći sve o tome kako se rađaju djeca.« To ovisi o cjelokupnoj zrelosti, o osjećajnom životu i razvoju. Najčešće dijete samo zapita, sluša bez kompleksa i neće ga imati ako ga mi ne izazovemo. Pitat će u najneprikladnije vrijeme: kod jela, kad su prisutna mlađa braća, kad su gosti u kući, kod večere jednog dana punog umora ili uveče kad ga stavljamo u krevet. To je za nj pitanje kao i svako drugo pitanje.

— Odgovorom ih n e s m i j e m o r a z o č a r a t i. Ne smijemo ga ni odgađati, osim u posve iznimnim slučajevima. Kad nam dijete tako

iznenada, kao grom iz vedra neba, postavi takvo pitanje, moramo mu odgovoriti istinitim i kratkim odgovorom. Drugo ono i ne traži. Ne traži velik, iscrpan odgovor. Ako je to kod stola, majka će takvim odgovorom kratko zadovoljiti sina, a kasnije će tu tematiku produbiti s onim djetetom s kojim to treba, nasamo. Jedino ako bi bila u gostima ili kad bi dijete pitalo u tramvaju, mogla bi reći: »Kazat ću ti to doma.« No onda bi zaista morala i izvršiti obećanje.

— Odgovore valja davati postupno. Roditelji se pri inicijaciji najviše boje da će morati reći previše, no djeca ne pitaju previše odjednom, nego postepeno. Ako im mnogo govorimo, prestane im pažnja, koji-put nas ostave jer ih to ne zanima. Zato odgovorimo kratko, neposredno na pitanja! (Odakle djeca dolaze na svijet? Majka nosi dijete u tijelu. Kako ondje žive? Majka ih hrani, za njih diše 9 mjeseci...) Na jedan upit — jedan odgovor!

— Nema k a l u p a za takve razgovore. Roditelji petero djece neće kod te djece nikada ponoviti takve razgovore, jer je svako dijete drukčije, pa su i ti razgovori inicijacije uvijek novi, kreativni, spontani.

— U slučaju ako dijete ne pita, treba se ispitati je li atmosfera doma zdrava, dovoljno topla, puna povjerenja. Tada treba da roditelji načine prvi korak i izazovu pitanje, npr. nekim razgovorom pred djetetom.

Zanimanje za materinstvo

— Visoko *vrednovanje ženske prirode*. Razumijevanjem trudnoće, poroda, dojenja, dijete počinje shvaćati vrijednost žene, bio dječak ili djevojčica. To je veoma važno za budući život. U knjizi se navodi da djeci treba sugerirati kako je trudna žena lijepa, pa ako se možda učinila ružnom da bi dala život djetetu, to je »lijepo«.

— Po spoznaji da ih je majka u tijelu nosila, rodila, odnosi s njom postaju topliji, nježniji, dublji. Djeca postaju sigurnija u njenu ljubav.

Djeca sa zanimanjem pitaju i slušaju, napose ako čekaju brata ili sestru, o tome kako dijete živi u tijelu majke te kako su i ona nekoć živjela u njenom krilu. Pitaju o malom zametku i malom sjemenu koje su dali roditelji, o disanju, prehrani malog djeteta u krilu majke... To im je zanimljivo.

— Veliko je pitanje, kako može dijete *izići iz majke*. To je predmet dječjih maštanja, pitanja. Da li na usta, na pupak? Kako? Toga se roditelji boje. Jednostavan odgovor majke sinčiću: Vidio si da se tvoja sestra razlikuje od tebe. Sve su žene kao tvoja sestrice, drukčije nego dječaci. Imaju neka vratašca. To je put kojim dijete izlazi iz tijela majke. I sve je djetetu jasno.

— Porodajna bol. I o njoj treba govoriti, no u svjetlu Evandelja, da znadu da postoji. Treba reći da je jača ljubav i radost koja iza nje nadvlada svaku bol.

— I dojenje je prilika da djetetu pokažemo Božju providnost u fizičkoj građi žene te da naglasimo odnos ljubavi što veže svaku majku s njenim djetetom, koje se, eto, postepeno osamostaljuje od majke.

Drugi spol

Naravno je i odgojno da mala djeca vide svoju braću, odnosno sestre, i da uoče anatomske razlike koje ih razdvajaju. Za to je najbolja prilika kupanje posve malog djeteta. Kod jedinaca to, dakako, nije moguće. A to je najspontanije i najnaravnije u obitelji.

— Odgoj stida i u z d r ž l j i v o s t i. On se javlja spontano, jer je prirodna pojava. Izneseno je kako valja postupati.

— Pojava *privlačivosti* prema drugom spolu. Prikazani su znakovi dječjeg zanimanja, malih zaljubljuvanja i pravog roditeljskog postupka u vezi s tim problemom.

— Razvoj. Knjižica prelazi u razdoblje predpuberteta i upućuje roditelje kako će svoju djecu uputiti u probleme njihova rasta tijela i rastumačiti im psihološku krizu puberteta, koja nadolazi. Tu treba jasno otkriti očevu ulogu u prokreaciji, iako je već prije otkrivena, no sada potpunije . . . U predpubertetu roditelj će govoriti djevojčici o menstruaciji, o higijeni, a s moralnog područja o čistoći, o toliko raširenim kontracepcijskim sredstvima koja ljudi upotrebljavaju i o našem kršćanskom shvaćanju, prema kojem ih ne upotrebljavamo, zatim o onim ženama koje iz ljubavi prema Bogu odabiru redovnički život i ne udaju se uza svu ljepotu bračnog života.

Seksualnost i moralni red

— Seksualni nagoni, napasti. Zanimljivo, u povjerljivim razgovorima roditelji govore dječacima i o tome.

— Napose zalaze u vrlo prirodne i spontane razgovore o v a n j s k i m napastima golotinje reklama, koju djeca susreću dnevno u toj našoj civilizaciji, da im rastumače kako ljudi radi novca i niskih interesa šire tu golotinj u javnost. No ona sama, u intimnosti braka muža i žene nije zla, naprotiv. Užitek braka je providencijalan.

— Čistoća za koju valja odgojiti djecu i mladež sastoji se u održavanju reda koji je utvrdio Bog. No ona se ne sastoji u samom uzdržavanju, podvrgavanju nagona, bez veze s brakom. Spomenuti supruzi u knjizi »Istina o porijeklu života« veoma su dobro povezali to odricanje s pripravom za svetinju ljubavi.

— Kršćanski brak. Već dječaci i djevojčice doznaju da se ljudi koji nisu vjernici, kad se zavole, sjedinjuju i imaju djecu bez sakramenta. Mi kršćani ne. Nas je Isus povezo u brak i dao nam snagu, milost.

Evo, to je sadržaj knjige »Istina o porijeklu života«. To je bogata, hrabra informacija, postepena, ugrađena u druge. Tu informacija ima dušu: ljubav roditelja. To je bit informacije. Tu je sve potpuno religiozno osmišljeno, no jednostavno, nenametnuto.

Danas je i među katolicima borba, rasprava u pogledu vjerskog osmišljenja inicijacije: jedni bježe od biblijskog tumačenja i spominjanja događaja Biblije, drugi je rado upliću. Razlog je samo osjećaj. Jednima se to sviđa, drugima ne.

Na kraju govora o djeci spominjem važnu stvar — bajke. To je zapravo pravi govor, idealan govor kojim bismo mogli govoriti djeci o tajnama života koje ga čekaju. Tako bi *idealna način* kojim bismo mogli govoriti djetetu o budućim istinama braka, ljubavi, o tajnama postanka, bio — bajka! Zar »Trnoružica« nije priča kojom najavljujemo djevojčici da je na pragu mladosti čeka čas kad će je probuditi iz djetinjstva na mladost i na život ljubavi neki nepoznati mladić? »Pepeljuga« nosi pouku da su izabrane samo skromne i dobre.

II. Inicijacija u mladosti

Iako je manje presudna nego djetinjstvo, mladost nas, ako je prvo djetinjstvo bilo sretno i idealno, stavlja pred veliki zadatak s obvezom da nastavimo inicijaciju... Predpubertet i pubertet već žanju plodove prvog odgoja u djetinjstvu, jer su to godine osamostaljenja mladog čovjeka.

Svatko zna kad je to razdoblje. Predpubertet traje kod djevojčica otprilike od 11. godine, i prije, do 13. godine, kod dječaka otprilike od 12. do 14. godine. Kao početak puberteta uzimamo prvu menstruaciju kod djevojčica, a prvu spontanu noćnu poluciju kod dječaka. Tada počinje buran tjelesni razvoj, procvat tijela, uma i srca.

Roditelji zato moraju znati *redosljed tjelesnih znakova* rasta. Oni to mogu lako vidjeti u svagdašnjem životu na svom djetetu. Prvo je rast grudi u djevojčice, onda dlakavost (u stidnom predjelu), a menstruacija gotovo dvije godine od početka rasta grudi. To je važno za majku, koja mora navrijeme poučiti kćer i o menstruaciji, i o svemu u vezi s njom i time dobiti povjerenje za cijelu njenu mladost. Kod dječaka će prvo biti mutacija glasa, pa disharmonija cijelog izgleda (duge ruke i noge), pa dlakavost, pa tek onda noćna ejakulacija. A prema anketiranju menstruacija kod djevojaka dolazi u raznim krajevima različito, poprečno u 13. godini., 4. ili 5. mjesecu, tj. na početku 7. razreda osnovne. Kod naših dječaka pubertet bi počeo, prema mjerenjima, poprečno u 14. godini i 2, 3. mjesecu. (Cruchon: Psych. ped. II. 55. i 57.)

Prema anketi koju donosi dr Novak-Reiss u knjizi »Lice i naličje puberteta«, 14, 94% roditelja nije svojim kćerima koje su ušle u pubertet reklo ni riječi o toj stvarnosti. Oni su zatajili čak i u fiziološkoj stvarnosti, a kamoli u nečem finijem.

Sada roditelji moraju promijeniti cjelokupan svoj stil odgoja prema sinovima i kćerima, jer se ta dosadašnja »djeca« osamostaljuju, te:

— postati im roditelji-prijatelji

— umjereno i postepeno davati im više slobode (ne zavirivati u njihove dnevnik, znati prebroditi njihovu krizu povlačenja u se, njihove prkose, njihove neobične ukuse i časove krize itd.)

— imati vremena za njih, a toga im najviše uzmanjka. U okviru tog novog odnosa, te nove atmosfere i takvog doma, ostvariti inicijaciju, odgajati za brak, za ljubav života.

Inicijaciju mladosti valja obaviti u zatišju prije burnog razdoblja puberteta, u drugom sedmogodištu, a to znači između 7. i 14. godine, praktično u ono mirno doba, negdje valjda u 11. godini, vele složno pedagozi.

U toj inicijaciji treba prema istim načelima kao i prije, ali cjelovitije i otvorenije, produbiti inicijaciju djetinjstva.

— Njemački priručnik za srednje škole, preveden na hrvatski: »Sexualkunde Atlas«. To je seksualna tehnika s mnogo preciznosti, mnogo informacija.

— Bez duše, bez ikakva znaka i spomena ljudske ljubavi.

— Dakako, bez religioznog osmišljenja.

Radije, da vam ne nabrajam knjige, kojih je mnogo, i pokušaje koje smatram neuspjelima . . .

Roditelj treba sada da nađe kakav god povod da u jednom ili nekoliko razgovora

— otvoreno, hrabro, a otmjeno

— s dušom, tj. u ozračju ljubavi roditelja

— i s osmišljenjem vjere

prikaže stvarnost braka, bračnog života, tajne života, koliko od te tajne sina ili kćer još zanima, a još ne zna.

Primjer takvog razgovora oca i sina donosi L. Perin: *L'education sexuelle*, 27—32.

No budući da obitelj u ogromnom postotku zatajuje u toj svojoj misiji, što se može pokazati statistikama u kojima mladež izjavljuje od koga je saznala tajne o svome postanku i da li može svoje roditelje u mladosti u povjerenju pitati o tim stvarima, — zato, *n a ž a l o s t*, roditelje popunjuju, što još nije zlo, a još češće *z a m j e n j u j u* drugi.

Katehizacija kao pomoć obitelji u inicijaciji tokom mladosti

U prijašnja vremena katehizacija je jedino naučavala obvezu čistoće, šestu zapovijed i odgajala za nju. Ništa više. Takvo je bilo shvaćanje katehizacije. No već decenij-dva katehizacija polako uvodi u svoj program postepenu inicijaciju, bar kao vjersku nadopunu obiteljske inicijacije. Polako i stidljivo, jer ima podosta krajeva gdje toga još nema. Onda je II. vatikanski sabor preporučio inicijaciju (GE 1), a Svjetski katehetski kongres u Rimu 1971. jasno je ustvrdio da katehizacija mora zaći u sve probleme koje čovjek susreće u životu, pa i u problem tijela, ljubavi, braka, odnosa mladića i djevojaka i inicijacije. Sve to treba riješiti u svjetlu Kristove objave (govor kard. Wrighta). Mi smo u naše planove za mladež prijelaznih godina rano, još 1967. god., unijeli sistematski odgoj za brak, inicijaciju još u 13., 14., 15. godištu pa do 19. (6., 7., 8. razred osnovne škole) i u sve razrede srednje škole. U to su doba mnoge naše novine pisale: »Katehete su nas pretekli« (npr. VUS 15. VI. 1968., op-

širnije o tom: *Bogoslovska smotra* 1972./I: S. Weissgerber: *Odgoj za obitelj*). Dio inicijacije provodimo putem knjiga: Anne Marie: »Tko će mi odgovoriti?«, Pereira: »Tko će mi reći istinu?«. To je težak, osjetljiv posao, to je odgojni rad na najosjetljivijem području, pa nije čudo da ga stariji, pa i srednji kler ne prima listom. On, međutim postaje stvarnost.

Škola kao pomoć obitelji u inicijaciji tokom mladosti

Kod nas škola pristupa toj problematici inicijacije, seksualnog odgoja s više tapkanja i straha nego Crkva. Postavljam načelnu tezu da bi bilo bolje da škola nastupi zdravim etičkim seksualnim odgojem pred mladež, bez ikakva religioznog stava, nego da tu tako presudnu stvarnost ljudskog života prepusti ulici, sebičnosti komercijaliziranih i često pornografski usmjerenih časopisa, novina, filmova. Kao ozbiljna ustanova odgoja, škola neka samo pošteno etički odgaja! Problem je jedino duh i smjer tog odgoja. Problem je garancija da škola svojim »odgojem za humane odnose među spolovima« tako odgaja da i vjernici i ateisti mogu biti zadovoljni tim odgojem.

No škola ima u tom poslu velike negativne poene. Prvo, ako se kao jedini otok u moru počne boriti i odgajati za prave vrednote ljubavi, a oko njega u ovom društvu sve ostane isto, i film, i reklame, i šund-literatura, i pornografski časopisi, i mnogo toga sličnog tome, onda taj odgoj ne može biti djelotvoran . . . Zatim, kako se tuže sami profesori, »profa« je pred đacima veoma nezgodna osoba da govori o tim velikim, delikatnim životnim problemima. On ih goni da uče, ocjenjuje ih, »gnjavi«, on je plaćen za to. Kateheta, vele oni sami, ima posve drukčiji položaj. On uopće živi u etičkoj zoni, njegovi su razgovori i teme uvijek o smislu života i svih stvari, on je izvan škole . . ., zato je simpatičniji. Za takve velike životne teme ima očitu prednost pred »profom« . . . Nadalje, Skoržepa (u knjizi »Prvi koraci u braku«, str. 460) naglašuje da seksualni odgoj mora biti individualan, jer razvoj seksualnog odgoja pojedinaca može biti vrlo različit. Škola, međutim, *daje samo skupan seksualni odgoj* . . . Konkretan je problem mentalitet koji u zagrebačku grupu seksualnog odgoja unosi dr Košiček, seksolog. Seminar koji je on vodio 1970/71. sa skupinom zagrebačkih profesora, budućih nastavnika »odgoja za humane odnose među spolovima«, pokazuje da on napada Crkvu, njene moralne zasade, simplificira, na primjer, problem masturbacije i proglašuje je dobrom. Prema tome, i cijeli konkretni pokret kojemu on daje ton, bojimo se, bit će takav. Dr Vukasović, profesor pedagogije na Zagrebačkom sveučilištu, osudio je taj mentalitet (*Encyclopaedia moderna* 15) jer da se protivni marksističkim načelima i da seksualnost izdvaja iz cjeline odgoja.

U Hrvatskoj se sa seksualnim odgojem eksperimentira već desetak godina, a ipak taj pothvat ne dolazi u službene školske planove. Valjda upravo zbog tih zastranjenja. Vjesnik (5. VIII. 1972.), istina, donosi da će ove godine biti u osnovnim školama više te tematike, ali službenog

ulaza u program naših škola nema. Ipak, tokom godina vidi se napredak: naslov — nekoć »seksualni odgoj« — promijenjen je u »odgoj za humane odnose među spolovima«. Nekoć su za to bili zamišljeni profesori biologije i liječnici, a sada profesori književnosti, psiholozi, razrednici. Nekoć se mislilo na poseban predmet, a sada se nastoji ta građa razraditi u postojeće predmete. Osim toga, u zadnje vrijeme se kod nas primjećuje neka borba protiv pornografije, bar u poskupljenju pornografskih časopisa u obliku posebnog poreza na takve časopise. Je li to početak nekog ozbiljnijeg nastojanja? Najviše će kod budućeg eventualnog školskog seksualnog odgoja ovisiti o osobi profesora i o načinu kako će on pristupiti toj tematici. E il sono che fa la musica!

(Tematika školskog plana: *Glas koncila*, 13. IX. 1970., strana 9.)

Budući da na mlade snažno djeluju pjesme s festivala i izvode stanovit odgojni utjecaj, važno je svratiti pozornost na njih. Kakvih sve pjesama ima? I mladež treba upozoriti da misli, da analizira sadržaj tih pjesama. Jedne su pune lažnog sadržaja, krivih misli o ljubavi, o braku, pune su laži o životu koji ih čeka, lažna inicijacija. Druge su prazne. Treće su dobre, lijepa inicijacija. Što su za djecu bajke, za mlade su pjesme! Pribavimo mladima vrijedne pjesme! Analiza je imunizacija, bar djelomična.

III. Inicijacija pred brak

Očito je da je za brak priprava već uvelike obavljena kad se netko pred njim nade. Osnovna priprava obavljena je prvih 5—6 godina. Kad se u mladosti formira čovjek i stvaraju misli o ljubavi i pogledi na život, zar tu nije u velikoj mjeri zacrtan i budući brak? No ipak, pred brak treba dati završnu inicijaciju, zadnju pomoć. Budući da ovdje tu pripravu na brak obradujem u sklopu cijele inicijacije, ističem o njoj samo neke glavne postavke.

Daljnja priprava na brak ima veći utjecaj nego neposredna priprava, koja se obavlja tjedan-dva pred vjenčanje. Zato se u nekim zemljama organizirano provodi priprava za brak s mladeži u srednjoj školi i s onom koja je svršila školu. Onda je i neposredna priprava mnogo plodnija.

Kao neposrednu pripravu na brak Crkva organizira tečajeve, seminare, u kojima kandidatima braka prikazuje kršćansku viziju braka i obitelji... U tom pothvatu neminovno surađuju, zapravo imaju glavnu riječ, kršćanski laici supruzi, stručnjaci liječnici, psihijatri i ostali... Crkva, naime, zna da je problematika braka raznolika, a ne samo vjerska, i da mladi ljudi, ulazeći u nj, žele čuti o svemu, pa organizira cjelovitu pripravu na brak u svojoj režiji. Danas, nakon Koncila, ona ne daje samo vjersku pripravu na brak. Osim toga, ne daje je u obliku propovijedanja i poučavanja, nego *svjedočenja*: kršćanski bračni parovi iznose svoja iskustva, svjedoče; liječnici, pravnici, psihijatri i svećenik iznose u ime svoje struke svoje misli. Susret je dijalog, atmosfera je spontana, jednostavna, bratska, iskrena, kao između odraslih, u povjerenju, tako da svi mogu pitati što god žele i razmišljati o ozbiljnim pitanjima braka...

No budući da ljudi imaju različitu duhovnu kulturu i ukuse, zato u svim zemljama nastoje uvesti nekoliko oblika tečajeva za brak: npr. oblik od 3 večeri, od 6 večeri, i vikend, tj. cijeli dan, tako da svatko izabere ono što mu se čini mogućim . . . Težnja svih zemalja jest da s vremenom, kad se mreža takvih tečajeva uvede i uhoda, ta priprava postane *obvezatna*, da postane katekumenat.

Evo prikaza inicijacije kroz djetinjstvo, mladost i pred brak! Tu tematiku moramo proučavati da se probijemo do suvremenog, kršćanskog, hrvatskog oblika inicijacije. S tom nakanom su studenti Instituta anketirali i u Zagrebu i u Slav. Brodu mlade katoličke obitelji. No još veća borba čeka sve nas da rasvijetlimo naše katoličke roditelje, da se prenu jednom iz mrtvila i nemara te se počnu brinuti za svoju djecu i mladež. Inicijacija je, naime, prije svega, njihovo pravo i dužnost. Pred nama je velik odgojni posao.